

Emily
Mansfield

Z glavno ekonomistko za Evropo pri ugledni The Economist Intelligence Unit (EIU) smo govorili o demokraciji, političnem kaosu na Otoku in krizi vladajočih strank v Evropi – pa tudi o Nemčiji, Franciji in njuni evropski osi, dilemah pred novima predsednicama Evropske centralne banke in evropske komisije, Trum-povih carinah, prodornih Kitajcih ter priložnostih in pasteh, ki jih prinaša razvoj umetne inteligence.

Informacijsko vojskovanje poteka stalno in ima lahko posledice tudi za demokracijo

Tekst

Miha Jenko

Foto

Leon Vidic

Emily Mansfield pogosto nastopa v medijih s komentarji evropske politike in gospodarstva in je udeleženka razprav, ki jih organizirajo evropski parlament in think-tanki, kot so Chatham House, Institute for International and European Affairs, Transparency International, ResPublica itd. Nedavno je kot uvodna govornica nastopila na konferenci GoDigital v organizaciji Združenja za informatiko in telekomunikacije pri GZS – z odmevnim predavanjem, kako bo umetna inteligenca spremenila naša gospodarstva, industrije in družbe.

Francoski predsednik Emmanuel Macron je v intervjuju za The Economist, vašo edicijo, sprožil spor z Nemčijo in zaveznicami v Natu, ko je zavezništvo označil za »možgansko mrtvo«. Nekateri so izjavo označili za diplomatsko polomijo, drugi so bili mnenja, da si je Macron upal naglas reči, da je »v sobi slon«. Vaš pogled?

Mislím, da je bila ta predsednikova izjava vzeta nekoliko nesorazmerno. Avtorica intervjuja ga je takoj pozvala, naj podrobneje pojasni, kaj je imel v mislih z »možgansko smrtjo«. In Macron ji je razložil, da še zdaleč ne meni, da Nato leži povsem nemočen v komi, temveč da je povsem nekoordiniran in da se na različnih frontah dogaja veliko stvari, ki med sabo niso centralno povezane in vodene. Da pač Američani počnejo eno, evropski zavezniki si prizadevajo za nekaj povsem drugega, Turčija pa za nekaj tretjega.

Odzivi na intervju so pokazali, da ne le Natu, ampak tudi Uniji primanjkuje skupnih vrednot, ki bi ju držale skupaj?

Macron si je pač upal javno izreči tisto, kar si sicer misli veliko ljudi, le redki pa to javno povedo. Torej, da mora Evropa o svoji vlogi v svetu razmišljati nekoliko bolj strateško, kot to počne zdaj. Da mora imeti svoj geopolitični načrt. On si želi, da bi se multilateralizem nadaljeval, na drugi strani pa smo v položaju, ko se ne moremo več zanašati na ZDA, tako kot smo se v preteklosti, saj niso več zanesljiv zaveznik in imajo svoje, povsem različne interese. Na drugi strani imamo vzpon Kitajske in Rusije, ki se obnaša kot veliki kavboj na Srednjem vzhodu. Evropa mora zato res sprejeti strateško odločitev, kakšno vlogo želi igrati v mednarodni politiki.

Drži, a kaj je lahko lepilo, ki bi povezovalo tako različne države, kot so recimo Francija, Slovenija, Švedska, višegrajska četverica ali Grčija?

Predvsem je to lahko podpora globalni, svetovni ureditvi. To so lahko tudi ekonomski interesi, da bi Evropa usklajeno delovala kot ekonomski blok. Recimo, tudi v razmerju do ZDA je lahko bolj učinkovita, če deluje enotno

in povezano kot celota. Veliko evropskih držav je razmerna majhnih in njihov posamični glas na globalni ravni ne bi bil posebej opažen, ko pa nastopajo kot del Unije, je njihov glas precej bolj slišan.

Ob tem v Uniji opažamo porast populizma. Zakaj se je tolikšen del volilnega telesa premaknil od klasičnih sredinskih strank k populističnim alternativam? Se ljudje počutijo za poražence globalizacije, so se politične elite od njih oddaljile?

Vzroka, ki ju omenjate, kar držita. Elite so se ločile od navadnih ljudi in njihovega življenja. Globalizacija je v mnogočem spremenila naše industrije in premaknila delovna mesta po vsem svetu, prispevala je tudi k večjim migracijam, kar je ljudem na neki način zameglilo pogled na to, kar naj bi bila njihova nacionalna identiteta. In ljudje v mnogih državah so bili prej desetletja dolgo navajeni, da imajo na politični sredini dve veliki stranki, ki sta se jasno razlikovali po svojih pogledih in hkrati pobrali veliko večino glasov volivcev.

Eno na levi, drugo pa na desni strani politične sredine.

Natančno tako. In ti dve veliki stranki sta si praviloma postajali vse bolj podobni, kar pomeni, da so imeli volivci sčasoma le zelo majhno izbiro. To smo recimo videli tudi v Nemčiji, kjer smo imeli opravka s tako imenovanimi velikimi koalicijami, v katerih se je razlika med velikimi sredinskimi strankami v očeh volivcev precej zbrisala.

Kaj pa vaša domovina, Združeno kraljestvo? Brexit povzroča precejšen politični kaos, 12. decembra imate parlamentarne volitve. Kakšen je najbolj verjeten izid volitev, kdo bo v novi koaliciji?

(Smeh.) To je res težko predvideti. Vzrokov je več. Tudi naši dve največji politični stranki sta postali disfunkcionalni, zato je vse skupaj še bolj nepredvidljivo. Na drugi strani imamo zdaj več strank in možnih povezav, kar je prav tako novost in zelo nenavadno. Na eni strani so konservativci in stranka brexit, ki hočejo, da se brexit čim prej uresniči. Potem je tu »remain« alijsa za obstanek v Uniji, med liberalnimi demokrati, zelenimi in škotsko nacionalno stranko, a te stranke so si med seboj zelo različne. Recimo socialno-liberalni volivci liberalnih demokratov so blizu tistim konservativcem, ki podpirajo obstanek v EU. Volivci zelenih so precej drugačni. Če bi šli liberalni demokrati v vlado z zelenimi in laburisti, bi to težko delovalo. Na drugi strani je vodja laburistov Jeremy Corbyn blizu zelenim. Skratka, tako zavezništvo bi bilo strašno zapleteno in težavno. Posledično se je tudi volivcem zelo težko odločiti in pričakovati je, da se bo veliko njih odločalo zelo taktično. To bodo zanje tudi volitve o brexitu: ali želijo, da se zgodi zdaj, ali pa da ne zapustimo EU. Položaj je resnično zelo zelo zapleten. Najbolj verjetno bodo konservativci dobili večino, tako napovedujejo tudi predvolilne napovedi.

Je osnovni scenarij, da bo brexit vendarle izpeljan?

Ne, stvari so bolj zapletene. Odvisno bo od tega, kako velika bo večina in kaj se bo zgodilo potem. Če bo Boris Johnson dobil res lepo in udobno konservativno večino, bo lahko umaknil zadnji, nekoliko spremenjeni sporazum z EU in to končno spravil skozi parlament.

A za to potrebuje res lepo večino.

Natančno tako. A 31. januarja, ko poteče zadnji rok za brexit, bomo še vedno v enotnem trgu in v carinski uniji in bomo imeli časa le do konca decembra 2020, da dosežemo trgovinski sporazum z Unijo. To je zares zelo kratko časovno obdobje. Če bo Johnson dobil res zelo veliko večino, bo lahko rekel, da za dogovor potrebujemo še nekaj več časa. Če pa bo konservativna večina v parlamentu majhna, bo to politično zelo težko doseči.

Na drugi strani lahko vidimo potencialno zavezništvo tistih, ki so za obstanek v Uniji – vključujoč laburiste – in bi se zavzemali za drugi referendum o brexitu. To bi lahko 31. januarja pripeljalo do skrajnega scenarija, ko na mizi ne bo nobenega novega dogovora. To tveganje, da ne bo dogovora z EU, se lahko nato ponovi še konec prihodnjega leta, če bi se Boris Johnson odločil, da bi bilo zanj preveč politično tvegano, da zaprosi za podaljšanje. Osnovni scenarij je torej, da konservativci na volitvah dobijo večino in da pred 31. januarjem pridejo na dan z novim predlogom trgovinskega sporazuma, ki pa bo verjetno zahteval podaljšanje, kar verjetno pomeni, da brexita v tem primeru ne bi izpeljali v celoti do konca 2022. A tveganj je tu še kar nekaj.

Če se ozreva proti preostanku EU27, je pred nami težavno razmerje v trikotniku evropski svet, komisija in politično razdrobljeni parlament. Kateri bodo glavni izzivi za predsednico Ursulo von der Leyen?

Na neki način je skoraj ironično, da se zavzema za ambiciozno komisijo prav v času, ko je evropski parlament politično tako fragmentiran. Njena najtežja naloga bo, kako bo uskladila zelo ambiciozno agendo – vključuje digitalno politiko, podnebne spremembe, močnejšo vlogo Unije v svetovni geopolitiki itd. – s parlamentom, ki je razbit na toliko frakcij. Politično merjenje moči smo videli že na začetku, ko je bilo v parlamentu zavrženih nekaj predlaganih kandidatov za evropske komisarje. Voditi komisijo bo res kar velik izziv.

Kako vidite prihodnost francosko-nemške osi v razmerah, ko imata državi različne poglede ne le na obrambo in širitev Unije, ampak tudi na prihodnost evrskega območja, njegov proračun itd.?

Francosko-nemško zavezništvo je res zelo močno. Ti državi sta med sabo veliko sodelovali in bosta to nadaljevali v prihodnosti. Drži, da je med njima kar nekaj napetosti. Deloma je to vprašanje političnega sloga. Recimo, za kanclerko Angelo Merkel je to njen zadnji mandat in ima nekaj manj ambiciozen pristop h geopolitiki in k političnim zadevam nasploh. Nemci imajo še naprej močan odpor, da bi se evrsko območje spremenilo v nekakšno transferno unijo, tudi z bolj federalno ureditvijo. Na drugi strani predsednik Macron želi spremeniti svet in prihaja z zelo ambicioznimi predlogi, ki naj bi stvari premikali naprej. Ta kontrast med njima je zelo očiten. Ko je bilo Združeno kraljestvo zelo integralni del Unije, sta bili Francija in Nemčija pogosto slabe volje in jezni zaradi ravnanja Britancev. V prihodnje bodo verjetno pogostejša trenja med njima. Macron ne bo mogel doseči prav veliko pri tesnejši integraciji evrskega območja. Več možnosti ima pri pobudah, ki prinašajo koristi večji skupini držav, recimo pri reformi azilnega sistema, migracijah, zaščiti zunanjih meja itd. Zato se bo verjetno zavzemal za močno Evropo z močno zaščiten zunanjo mejo.

Naslednja recesija ali finančna kriza je vse bolj verjetna. Je nemško-francosko partnerstvo, ki ga na frankfurtskem sedežu ECB uteleša nova predsednica, Francozinja Christine Lagarde, dovolj trdno, da nam ni treba skrbeti za obstanek evra?

Prepričana sem, da bo Lagardova nadaljevala politiko predhodnika Maria Draghija, ki je nekoč dejal, da bo ECB storila vse, da ohrani evro. Draghi je v zadnji izjavi v vlogi predsednika ECB jasno povedal, da bo ECB nadaljevala spodbujevalne ukrepe, vse dokler bo potrebno in dokler se inflacija ne bo robustno približala ciljnim ravni. To je bil tudi jasen signal finančnim trgovcem, da se bo ohlapna denarna politika nadaljevala. Nihče ne pričakuje, da bo Lagardova to spreminjala. Njeno ozadje morda ni toliko s področja centralnega bančništva, ni niti neka vrhunška ekonomistka, je pa zelo izkušena političarka in diplomatka. Zato pričakujem, da bo ustvarila konsenz za doseganje tistega, kar bo pot-

“ Za kanclerko Angela Merkel je to njen zadnji mandat in ima nekaj manj ambiciozen pristop h geopolitiki in k političnim zadevam nasploh. [...] Na drugi strani predsednik Macron želi spremeniti svet in prihaja z zelo ambicioznimi predlogi, ki naj bi stvari premikali naprej. Ta kontrast med njima je zelo očiten.

“ Naša napoved je, da ZDA ne bodo uvedle carin na uvožene evropske avtomobile. Trump je sicer zelo nepredvidljiv, vendar pa so proti carinam ameriški potrošniki, politiki in njihov poslovni svet. Taka poteza bi bila v ZDA zelo nepopularna in glede na to, da se volitve približujejo, tak manever politično ne bi bil moder.

rebovala. Njeni cilji bodo verjetno za nekatere kontroverzni, posebej v Nemčiji. Za zdaj ima večinsko podporo v svetu ECB, se pa vedno najdejo tudi »jastrebi«, ki se s čim ne strinjajo.

Bo pa denarna politika ECB lahko bolj učinkovita, če bo tudi fiskalna politika vlad v evrskem območju bolj ohlapna, manj zategnjena. V Franciji se to že dogaja, delno tudi po zaslugi protestov rumenih telovnikov. V Nemčiji pa še vztrajajo. Videli smo podatke o njihovi 0,1-odstotni rasti BDP v tretjem četrtletju. Veliko analitikov je pričakovalo, da se bo nemško gospodarstvo rahlo skrčilo in zašlo v tehnično recesijo, a se to ni zgodilo.

Vendar nemška industrija je v recesiji. Nedavno sta vodstvi nemških sindikatov in gospodarske zbornice skupaj pozvali vlado, naj premisli svoje proračunske prioritete in veliko več vložijo v javne naložbe. Ali ta dramatični poziv pomeni, da javna debata v Nemčiji postavlja v ospredje premike v smer, ki je od Nemcev nismo vajeni?

To kaže, da se je debata spremenila, ljudje se zdaj javno sprašujejo in je veliko razprave, ali je treba trošiti več, da bi podpirali prihodnjo rast.

Nemci vidijo tudi, kaj počnejo Kitajci s svojimi velikimi naložbami v električne avtomobile. Nemčija je pri premiku naložb v to smer bolj počasna. Z nemške perspektive njihovo gospodarstvo še vedno raste, hkrati pa so ga letos bolj pripravljeno stimulirati tudi s fiskalnimi viri. A še vedno imajo odpor do velikih premikov, saj jih skrbi, ali bodo ti res ekonomsko učinkoviti. Poglejmo le nemški gradbeni sektor. Njegove knjige naročil so namreč že polne tudi v prihodnje. Zato ni nujno, da bo lahko kmalu trošil več javnega denarja za infrastrukturne naložbe, ki so sicer v Nemčiji zagotovo potrebne.

Je evropska gospodarska lokomotiva zdaj res že iz najhujšega?

Seveda ne. Nemčija je zdaj zgodba v dveh delih. Domače gospodarstvo dela res dobro. Povpraševanje na trgu dela dviga plače. Storitve in gradbeništvo so zdaj zelo uspešni, nasploh se blaginja povečuje, kapacitete imajo zapolnjene. Pogled navzven pa kaže povsem drugačno sliko. Rast in povpraševanje na Kitajskem se upočasnjujeta. Podobno velja tudi za druge njihove izvozne trge, recimo Združeno kraljestvo, Turčijo itd.

Da geopolitičnih napetosti in stalnih ameriških groženj z uvedbo carin niti ne omenjamo.

Natančno tako. Celo svetovno gospodarstvo gre ciklično skozi obdobje krčenja. V hudi krizi so še nekatere industrije, recimo tudi elektronska, kar prizadeva tudi azijske države. Ljudje pač manj pogosto kupujejo elektronske naprave in mobilne telefone. Zraven so še nekatere druge stvari. Recimo EU je lani spremenila predpise glede izpustov toplogrednih plinov. Ob že naštetem je tu cela vrsta dejavnikov, ki so prizadeli izvozno usmerjeno industrijo v Nemčiji in drugje. Tu je vprašanje, ali imajo Nemčija in druge države dovolj inovacij, da bi lahko držale korak z novimi svetovnimi standardi, zlasti s Kitajsko, ki za inovacije namenja res veliko denarja.

V škripcih in na tehnološki prelomnici je tudi paradna nemška avtomobilska industrija, ki lovi korak s Kitajci. Ti prednjačijo po odpiranju tovarn, ki bodo proizvajale le še električne avtomobile. Vaš pogled?

Drži, ob tem pa so Kitajci vodilni na svetovnem trgu tudi pri proizvodnji baterij za elek-

trične avtomobile. Zraven še veliko investirajo tudi drugje po svetu s pobudo ena pas, ena pot (Belt and Road Initiative), zlasti v državah v Afriki, ki so velike proizvajalke litija, ki je vgrajen v te baterije. Zdi se, da Nemci tu stojijo nekoliko na napačni nogi.

Poglejva še Francijo. Ta zdaj, kot ugotovljate tudi v Economist Intelligence Unit, presenetljivo postaja najhitreje rastoče veliko gospodarstvo v Uniji. Kako to?

Drži, a tudi zato, ker sta Nemčija in Italija zdaj res v težavah. V Franciji je to deloma posledica strukturnih reform – zadevajo trg dela in spodbujanje naložb –, ki jih je Macron uvedel takoj, ko je prevzel oblast v 2017. Tudi protesti rumenih telovnikov in široka nacionalna razprava so ga prisilili k nekoliko ohlapnejši fiskalni politiki v primerjavi z Nemčijo. Rast francoskega gospodarstva je spodbudilo tudi znižanje davkov. A francoska država ima visok javni dolg, kar jo postavlja v vse bolj nevzdržen položaj, sploh če bo trošila kot zdaj. Že zdaj so Francozi spet na ulicah, a iz drugačnih razlogov, protestirajo proti načrtovani pokojninski reformi. Vemo pa, da so po- ▶

“ V ZDA obstaja celo družba, ki proizvaja kolekcije oblačil glede na osebne okuse potrošnikov. Pri tem, recimo, uporablja izkušnje astrofizikov, ki ugotavljajo podobnosti med zvezdami na nočnem nebu, in jih prilagaja kupnim vzorcem potrošnikov.

sledice staranja prebivalstva časovna bomba za vso Evropo.

Kaj pa morebitne ameriške carine na evropsko blago, predvsem avtomobile? Bo predsednik Trump vsaj do volitev bolj spravljiv tudi do Evrope?

Da, menim sicer, da se bo ločeno nadaljeval carinski spor, kar zadeva Airbus in Boeing. Sicer je naša napoved, da ZDA ne bodo uvedle carin na uvožene evropske avtomobile. Trump je sicer zelo nepredvidljiv, vendar pa so proti carinam ameriški potrošniki, politiki in njihov poslovni svet. Taka poteza bi bila v ZDA zelo nepopularna in glede na to, da se volitve približujejo, tak manever politično ne bi bil moder. Poleg tega bo Trump lahko ameriškim volivcem rekel, da uvaja carine na Airbusove izdelke, in to predstavil kot zmago. Seveda pričakujem, da bo tudi dogovor s Kitajci Američanom prodal kot svojo politično zmago.

Kot je videti, je kitajski predsednik Xi Jinping zelo navdušen bralec in ga zanimajo tehnologije prihodnosti. Ko je na državni televiziji konec leta 2017 državljanom in državljanom voščil za novo leto, so pozorni opazovalci na njegovi knjižni polici zaznali vsaj dve eminentni zahodni deli s področja umetne inteligence.

Mar res? Zanimivo.

Da, to je bil znak, da so Kitajci na najvišji ravni zelo fokusirani k strategiji, da do leta 2030 postanejo vodilni v umetni inteligenci. Kako jih vidite vi?

To je jasna prioriteta kitajske vlade, ki upošteva vse s tem povezane prednosti in pomanjkljivosti. Imam kolega v Pekingu, s katerim smo se nedavno pogovarjali prav o tem. Drži, so stvari, ki jih lahko opraviš zelo učinkovito s centralno nadzorovano industrijsko strategijo. Kitajska je zelo dobra pri prevzemanju idej in ukvarjanju z njimi. Za to imajo vse: ljudi, prostor, infrastrukturo.

V pojasnilo: knjigi o umetni inteligenci, ki se na Xijevi polici zagotovo nista znašli po naključju ali v okras, sta The Master Algorithm avtorja Pedra Domingosa ter Augmented: Life in the Smart Lane avtorja Bretta Kinga. Obe umetno inteligenco in njen prihodnji pomen zajemata res celostno in strateško. Kitajci torej mislijo resno?

To me ne preseneča. Nedavno sem pripravila analizo kitajske pobude en pas, ena pot, ki je zelo zanimiva s perspektive kitajskih globalnih ambicij. Zanje je to način, kako pridobiti mednarodni vpliv. In to ne le na njihovem azijskem dvorišču, ampak tudi veliko širše, v Evropi, Afriki. Tudi ko gre za tako imenovano ameriško-kitajsko trgovinsko vojno, je seveda v igri precej več kot le trgovina. Gre tudi za finančne storitve in še posebej za tehnologijo in prevlado v njej. Za to, kdo bo zgradil mobilna omrežja 5G v Evropi. To je zelo pomembno vprašanje. Od tega, ali se bodo zahodne, evropske države odločile ali ne, da odprejo svoja vrata kitajskim ponudnikom omrežij 5G, je odvisno tudi, v katero smer bo šel svetovni tehnološki razvoj na tem področju. To pred-

stavlja tveganje in scenarij, ki ga je treba dobro proučiti.

Prolog v ta strateški spor o globalni prevladi v vse bolj digitaliziranem svetu je bilo ameriško ukrepanje proti kitajskemu tehnološkemu gigantu Huawei. Se strinjate?

Da, in to je zdaj tudi veliko politično vprašanje. Kot je izpostavila Ursula von der Leyen, mora Evropa biti popolnoma pripravljena na digitalno dobo, s tem, da mora imeti to področje dobro regulirano ob upoštevanju varstva osebnih podatkov. To je res zelo pomembno.

A na drugi strani ugotavljamo, da Evropa nima globalnih tehnoloških velikanov, kot jih imajo ZDA z Applom, Microsoftom, Facebookom, Amazonom itd. Je tudi to naloga za novo komisijo, da ustvari okolje

za evropska tehnološka podjetja, ki bi se kosala z Američani in Kitajci?

Da, to je velik argument za Britance pa tudi Nemce, Francoze in druge. V to smer je šlo tudi povezovanje med nemškim Siemensom in francoskim Alstomom, ki pa ga je pred časom ustavila evropska komisarka za konkurenco Margrethe Vestager. Vem, da tak argument še vedno zagovarjata francoski predsednik Macron pa tudi Thierry Breton, njegov novi evropski komisar iz Francije, pristojen za notranji trg: oba pozivata, da moramo v Uniji ustvariti industrijske, nacionalne in evropske šampione, sposobne za nastopanje na svetovnem trgu.

Če se vrneva k umetni inteligenci: kaj bo prinesla našim družbam in gospodarstvom? (Smeh.)

To je pa res zelo široka tema. Če nam je všeč ali ne, bo umetna inteligenca imela posledice vseh poldnev po naših družbah. Recimo, lahko bomo uporabljali napovedovalno analitiko, ki bo oblikovala digitalne dvojčke naše opreme. Tako da bomo vedeli, kdaj je optimalni čas, da jo servisiramo. Velike nove možnosti bodo tudi v medicini. Recimo, s ske-

niranjem očesne mrežnice in uporabo ustreznega softvera bomo lahko zaznavali bolezni in jih zdravili. Potem je tu strojno učenje, ki bo pomembno tudi za javni sektor ...

... veliko je govora o pametnih mestih, pametnih avtomobilih, internetu stvari itd.

... da, v Združenem kraljestvu že imamo »pametne« ceste, ki sproti zaznavajo gostoto prometa, same nastavljajo omejitve hitrosti in po potrebi za vožnjo odpirajo tudi dodatne, odstavne pasove. Vse poteka povsem avtomatizirano, prek posebnega softvera. Kar zadeva trgovino na drobno, že zdaj mobilni telefoni hranijo množico podatkov o nakupovalnih vzorcih potrošnikov. Te je mogoče uporabiti za personalizirana priporočila. V ZDA obstaja celo družba, ki proizvaja kolekcije oblačil glede na osebne okuse potrošnikov. Pri tem, recimo,

naloge in odločitve, ali pa bo nova tehnologija z avtomatizacijo človeškega dela ustvarila razmere, kjer bodo ljudje postali povsem odvečni in nekoristni. Veliko vprašanje je torej, ali bodo zaradi umetne inteligence ljudje izgubljali službe ali pa bodo skupaj s tehnologijo delali na komplementaren način in dosegali stvari, ki sicer ne bi bile mogoče. V katero smer bo šel razvoj, bo odvisno predvsem od javne politike.

Kaj torej priporočate vladam?

Investirajo naj v izobraževanje in vseživljenjsko učenje, zagotovijo naj fleksibilen sistem socialne blaginje. Tako da bodo ljudje lažje menjali delo in bodo, če postanejo brezposelni, dobili ustrezno novo zaposlitev. Priporočila bi tudi investiranje v regulacijo. Potrebujemo kristalno jasna pravila glede zasebnosti. Recimo, povsem jasno mora biti, kdo je odgovoren, če recimo samovozeče vozilo podre pešca. In investirajo naj v odprte podatke. Poskrbijo naj, da imajo ljudje dostop do javnih podatkov in da so algoritmi, ki določajo, katere podatke dobimo na spletnih straneh, zanesljivi, da v svoji kodi nimajo napak in da so očiščeni take ali drugačne pristranosti.

Kam pripelje izjemno politično pristrana uporaba umetne inteligence, algoritmov in družbenih omrežij, smo, v režiji Cambridge Analytica, lahko videli tudi v primeru referenduma o brexitu leta 2016. To povzroča nekaj nelagodja, mar ne?

Da. Ne vem sicer, ali je na rezultat referendumu res odločilno vplivala Cambridge Analytica, bila je le vrh ledene gore dezinformacij, lažnih novic in tovarn internetnih trolov. Zavedati se moramo, da informacijsko vojskovanje poteka stalno in ima lahko potencialne posledice tudi za samo demokracijo. Problem za umetno inteligenco je lahko tudi pomanjkanje preglednosti. Veliko algoritmov sicer zajema neke podatke in nato podaja neke izpise in sklepe. Ne vemo pa nujno, kaj se dogaja vmes, še zlasti ko gre za umetno inteligenco, strojno učenje in t. i. globoko učenje. Preglednost pa je za umetno inteligenco ključna, če želimo, da ji ljudje zaupajo.

In še to: v Economist Intelligence Unit ste ugotovili, da je stopnja demokracije v svetu v letu 2018 prenehala upadati. Dobra in hkrati kar presenetljiva novica. Kako to pojasnujete?

Res je, stvar je zelo zanimiva. Indeks demokracije v svetu spremljamo od leta 2006. Od tedaj je postopoma upadal, še zlasti v vzhodni Evropi pa tudi na svetovni ravni. Razlogov za to je sicer v omenjeni regiji kar nekaj. Da se je upadanje demokracije v svetu lani ustavilo, je zasluženo predvsem povečanje politične participacije. Več ljudi zdaj voli, več ljudi gre na ulice, več ljudi je vključenih, vse več je prostovoljcev. Prepričani smo, da je to tesno povezano tudi z izvolitvijo Donalda Trumpa in referendumom o brexitu. Recimo, brexit zdaj odmeva tudi tako, da se ljudje, ki so bili apatični in že leta niso volili, vračajo na volišča in hočejo oddati svoj glas.